

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 5Cdo/161/2022
Identifikačné číslo spisu: 5119203780
Dátum vydania rozhodnutia: 27.09.2023
Meno a priezvisko: JUDr. Jana Bajánková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2023:5119203780.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jany Bajánkovej a členov senátu JUDr. Jozefa Kolcuna, PhD. a JUDr. Jany Haluškovej v spore žalobcov 1/ Y. V.Č., narodeného XX. R. XXXX, Ž., Y. XXXX/XX, 2/ E. V., narodenej XX. S. XXXX, bytom tamtiež, obaja zastúpení advokátom Mgr. Tomášom Bašticom, Bratislava, Grösslingová 56, proti žalovanému Mestu Žilina, Žilina, Námestie obetí komunizmu 1, IČO: 00 321 796, zastúpenému advokátskou kanceláriou Advokátska kancelária M Kojtalová, s.r.o., Žilina, A. Bernoláka 51, IČO: 47 258 608, o zaplatenie 80 686 eur s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Žilina pod sp. zn. 6C/30/2019, o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 24. marca 2022 sp. zn. 9Co/67/2021, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Žilina (ďalej aj „súd prvej inštancie“) medzitýmnym rozsudkom č. k. 6C/30/2019-242 zo dňa 08. septembra 2020 rozhodol, že základ nároku žalobcov na zaplatenie náhrady za obmedzenie vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam je daný (I.) s tým, že o nároku na náhradu trov konania rozhodne v konečnom rozhodnutí (II.).

1.1. Súd vec právne posudzoval podľa ust. § 26 ods. 3, § 27 ods. 3, 6 Stavebného zákona, čl. 20 ods. 1, 4 Ústavy SR, § 123, § 124, § 128 ods. 2 OZ a dospel k záveru, že žalobcovia ako spoluvlastníci parcely registra „E“ č. 2337/1 orná pôda o výmere 8333 m² v k.ú. Ž., mohli svoje vlastnícke právo v žalovanom období (od 30. marca 2017 do 30. marca 2019) vykonávať iba v medziach prípustných podľa Územného plánu Mesta Žilina (schváleného uznesením Mestského zastupiteľstva v Žiline č. 15/2012 zo dňa 20. februára 2012), ktorého záväznú časť boli vyhlásené viacerými všeobecne záväznými nariadeniami, podľa ktorých je pozemok súčasťou brehovej a izolačnej zelene miestneho centra Mbc 16 - Park Rosinky, Žilina - funkčnej plochy 8 - 08 - ZBI/02 a vzťahujú sa na ňaj záväzné regulatívy, čo sa týka základnej funkcie, doplnkovej funkcie, prípustných funkcií, neprípustných funkcií a typu stavebnej činnosti a zástavby), čím došlo k obmedzeniu ich vlastníckeho práva. Uplatnený nárok považoval za opodstatnený, keďže vlastnícke právo možno obmedziť iba za náhradu, pričom žalobcom za obmedzenie vlastníckeho práva nebola zo strany žalovaného poskytnutá žiadna náhrada.

2. Krajský súd v Žiline (ďalej aj „odvolací súd“) rozsudkom z 24. marca 2022 sp. zn. 9Co/67/2021 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil. Skonštatoval, že súd prvej inštancie vo veci samej v dostatočnom rozsahu zistil skutočnosti potrebné pre posúdenie veci a vykonal potrebné dokazovanie a následne dospel k správnym skutkovým a právnym záverom. Na zdôraznenie správnosti rozhodnutia odvolací súd uviedol, že právo vlastníť majetok a jeho ochrana spočíva v tom, že sa vlastníčkovi poskytuje a súčasne aj trvale garantuje právna istota, že vlastnícke právo k veci nemožno obmedziť alebo využiť bez právneho dôvodu. Z čl. 20 ods. 4 Ústavy SR vyplýva, že zásah do vlastníctva je možný iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona, splnenie ktorých podmienok medzi stranami nebolo sporné, avšak aj za primeranú náhradu. Medzi stranami ďalej nebolo sporné, že na základe Územného plánu Mesta Žilina, ktorého záväzné časti boli vyhlásené všeobecne záväznými nariadeniami, sú predmetné pozemky verejným priestranstvom, na ktoré sa vzťahujú záväzné regulatívy, čím žalovaný plnil svoje verejné funkcie súvisiace s uspokojovaním potrieb občanov, čo je jeho povinnosť stanovená zákonom. Uvedenú povinnosť by však inak musel plniť iným spôsobom, to znamená obdobné pozemky na rovnaký účel kúpiť alebo prenajať. Ak teda predmetné pozemky žalobcov neboli vo verejnom záujme vyvlastnené (ust. § 128 ods. 2 OZ), sú žalobcovia ako ich vlastníci povinní strpieť obmedzenie svojho vlastníckeho práva tým, že ich pozemky sú užívané pre potreby všetkých ako verejné priestranstvo, ale za náhradu. Preto, ak nie je v občianskoprávnej rovine (napr. zmluvou) upravené všeobecné užívanie verejného priestranstva zahrňujúce aj len sčasti pozemky vlastnícky patriace tretej osobe, má to za následok vznik bezdôvodného obohatenia na strane žalovaného plnením bez právneho dôvodu (§ 451 ods. 1, 2 OZ), lebo aj keď existuje právny dôvod užívania týchto pozemkov, nejde o titul, podľa ktorého by žalovanému vzniklo oprávnenie, aby takéto plnenie zo strany tretej osoby (strpenie užívania majetku žalobcov) bolo poskytované bezplatne. V opačnom prípade by došlo k porušeniu základného princípu občianskoprávných vzťahov, spočívajúceho v rovnosti ich účastníkov (§ 2 ods. 2 OZ). Na rozdiel od vyvlastnenia, kde môže dôjsť k jednorazovému vyplateniu náhrady, pri nútenom obmedzení možno uvažovať o opakovaných platbách „primeranej náhrady“ počas trvania núteného obmedzenia (4Cdo/52/2009, III. ÚS 237/2009). Pokiaľ žalovaný namietal, že nekonal v rozpore so zákonom, krajský súd doplnil, že predpokladom vzniku nároku žalobcov nie je protiprávny úkon žalovaného, ani jeho zavinenie, pričom nepodstatné je aj jeho tvrdenie, že žalobcovia už v čase nadobudnutia vlastníckeho práva k predmetným pozemkom mali vedomosť o charaktere predmetu kúpy, ako aj možnosti jeho využitia, nakoľko v zmysle čl. 20 ods. 1 Ústavy SR, tak ako už bolo uvedené, má každý právo vlastníť majetok a vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu, a preto je potrebné poskytnúť ochranu každému vlastníčkovi.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalovaný (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie. Prípustnosť dovolania odôvodnil poukazom na ustanovenie § 420 písm. f) CSP argumentujúc tým, že podľa neho je napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nepredvídateľné, nepreskúmateľné a zmätočné. Namietal porušenie ustanovenia § 382 CSP. Dôvodil, že ak odvolací súd potvrdí rozhodnutie súdu prvej inštancie, pričom k záveru a vecnej správnosti dospeje na základe odlišného právneho posúdenia veci, s ktorým účastníkov neoboznámil a nedal im príležitosť k nemu sa vyjadriť, takýto postup je odopretím práva na právne vypočutie v zmysle článku 48 ods. 2 Ústavy ako aj článku 38 ods. 2 Listiny. Podľa názoru žalovaného takto postupoval krajský súd, keďže tak ako vyplýva z jeho odôvodnenia uplatnený nárok posúdil inak ako súd prvej inštancie. Okresný súd právny základ nároku subsumoval pod ustanovenie § 128 OZ, krajský súd vo svojich právnych záverov poukazyval na § 451 OZ. Ďalej namietal, že súdy v základnom konaní sa nevysporiadali s jeho podstatnou argumentáciou, a to s právnym režimom verejného priestranstva, tak ako je deklarovaný v § 2 ods. 1 Zákona o obecnom zriadení. Napokon namietal, že odvolací súd sa nevysporiadal so všetkými jeho námietkami, ktorými spochybnil základ nároku žalobcov. Žiadal, aby dovolací súd napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

4. Žalobcovia navrhli dovolanie odmietnuť pre jeho neprípustnosť. Mali za to, že ustanovenie § 382 CSP nebolo porušené, pretože odvolací súd aplikoval na zistený skutkový stav § 128 ods. 2 OZ, ktorý zhodne aj interpretoval. Pokiaľ spomenul § 451 OZ, iba podporne doplnil vecne správnu argumentáciu súdu prvej inštancie.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom [§ 429 ods. 2 písm. a) CSP], v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie treba zamietnuť.

6. Žalovaný vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z ustanovenia § 420 písm. f) CSP. Dovolací súd preskúmal napadnutý rozsudok výlučne len z uvedeného dovolacieho dôvodu (§ 440 CSP).

7. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby (procesnou aktivitou) uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

8. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (porovnaj rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

9. Pokiaľ žalovaný v dovolaní namieta nepreskúmateľnosť rozhodnutia odvolacieho súdu, dovolací súd pripomína, že nepreskúmateľnosť rozhodnutia nezakladá zmätočnosť rozhodnutia a prípustnosť dovolania. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá spôsobuje odňatie spravodlivosti. O taký prípad ide v praxi napríklad vtedy, keď rozhodnutie súdu neobsahuje vôbec žiadne odôvodnenie, alebo keď sa vyskytli „vady najzákladnejšej dôležitosti pre súdny systém“ (pozri Sutyazhnik proti Rusku, rozsudok z roku 2009), prípadne, ak došlo k vade tak zásadnej, že mala za následok „justičný omyl“ (Ryabykh proti Rusku, rozsudok z roku 2003).

9.1. Ako vyplýva aj z nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 245/2022 zo dňa 20. septembra 2022 „arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov sú najčastejšie dané rozporom súvislosti ich právnych argumentov a skutkových okolností prerokúvaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Uvedené nedostatky pritom musia dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 ústavy (m. m. II. ÚS 336/2019).“ O arbitrárnosť súdneho rozhodnutia ide aj vtedy, ak dôvody, na ktorých je založené súdne rozhodnutie, absentujú, sú zjavne protirečivé alebo popierajú pravidlá formálnej a právnej logiky, prípadne, ak sú tieto dôvody zjavne jednostranné a v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti (III. ÚS 305/08, IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06).

10. V posudzovanom prípade odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny v zmysle § 387 ods. 2 CSP, podľa ktorého ak sa odvolací súd v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozsudku, môže sa v odôvodnení obmedziť len na konštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia, prípadne doplní na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia ďalšie dôvody. Treba mať na zreteli, že konanie pred súdom prvej inštancie a pred odvolacím súdom tvorí jeden celok a určujúca spätosť rozsudku odvolacieho súdu s potvrdzovaným rozsudkom vytvára ich organickú jednotu. Z odôvodnení rozhodnutí súdov oboch inštancií (vychádzajúc z ich vzájomnej vecnej súvislosti a prepojenosti) je v danom prípade dostatočne zrejmé, čoho a akých dôvodov sa účastníci domáhali, čo navrhovali, z ktorých skutočností a dôkazov súdy vychádzali, akými úvahami sa riadil prvoinštančný súd a ako tieto úvahy posudzoval odvolací súd; odvolací súd zaujal aj závery k jeho právnemu posúdeniu veci, s ktorým sa stotožnil. Obsah spisu nedáva podklad pre záver, že odvolací súd

svoje rozhodnutie náležite neodôvodnil a že pri rozhodovaní nezohľadnil odvolaciu argumentáciu žalovaného.

11. Dovolateľ považoval rozhodnutia súdov nižších inštancií za arbitrárne, pretože sa nevysporiadal s jeho podstatnou argumentáciou, a to právnym režimom verejného priestranstva, tak ako je deklarovaný v § 2 ods. 1 zákona o obecnom zriadení.

11.1. V tejto súvislosti dovolací súd poukazuje na bod 10. odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu. Odvolací súd odkázal na rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/52/2009 z 31. januára 2011, v ktorom interpretoval pojem verejné priestranstvo v zmysle § 2b zákona o obecnom zriadení. V tomto rozhodnutí najvyšší súd uviedol, že: „Aj keď vlastník má teoretické právo brániť sa všeobecnému užívaniu svojho majetku, vyňatie priestorov vlastnených súkromnými subjektmi a spĺňajúcich zákonné znaky verejného priestranstva z verejnoprávneho režimu verejného priestranstva by viedlo k podstatnému sťaženiu či znemožneniu právnej regulácie spoločenských vzťahov, na ktorých má obec ako verejnoprávna korporácia verejný záujem. Tak je tomu preto, aby obec mohla plniť povinnosti, vyplývajúce pre ňu zo zákona o obecnom zriadení [napr. § 1 ods. 4 a § 4 ods. 3 písm. e), f) a g)]. Ak nie je v občianskoprávnej rovine (napr. zmluvou) upravené všeobecné užívanie verejného priestranstva, zahrňujúce aj len sčasti pozemky vlastnícky patriace tretej osobe, má to za následok vznik bezdôvodného obohatenia na strane obce plnením bez právneho dôvodu (§ 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka), pretože aj keď existuje právny dôvod užívania verejného priestranstva, nejde o titul, podľa ktorého by obci vzniklo oprávnenie, aby také plnenie zo strany tretej osoby (strpenie užívania jej majetku) bolo poskytované bezplatne. Pripustením opačnej možnosti by došlo k porušeniu základného princípu občianskoprávnych vzťahov, spočívajúceho v rovnosti ich účastníkov (§ 2 ods. 2 Občianskeho zákonníka).“

11.2. Odvolací súd stotožniac sa plne s uvedeným právnym názorom vo svojom rozhodnutí uviedol len odkaz na toto rozhodnutie. Pre väčšiu inštruktívnosť mohol z neho aj citovať, avšak táto samotná skutočnosť nedosahuje mieru ústavnej relevancie, pre vyslovenie, že bolo zasiahnuté do práva žalovaného na spravodlivý proces.

12. Z podstaty ďalšej dovolacej argumentácie je zrejmé, že žalovaný vytýkal odvolaciemu súdu nepredvídateľnosť jeho rozhodnutia. V súvislosti s uvedeným treba poukázať na ustanovenie § 382 CSP, v zmysle ktorého vtedy, keď má odvolací súd za to, že sa na vec vzťahuje ustanovenie všeobecne záväzného právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve strany, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili. Účelom tohto ustanovenia je predísť vydávaniu tzv. prekvapivých rozhodnutí. Princíp predvídateľnosti súdneho rozhodnutia je súčasťou princípu právnej istoty. Predvídateľné je rozhodnutie, ktorému predchádza predvídateľný postup súdu. O nepredvídateľné a prekvapivé rozhodnutie ide tiež vtedy, keď odvolací súd („nečakane“) založí svoje rozhodnutie na iných právnych záveroch ako súd prvej inštancie, pričom strana proti týmto iným (odlišným) právnym záverom odvolacieho súdu, nemá možnosť vyjadrovať sa, právne argumentovať, prípadne predkladať nové dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvej inštancie nejavili ako významné.

13.1. V danom prípade oba sudy nižšej inštancie dospeli k rovnakým právnym záverom a odvolací súd, ako bolo už vyššie aj spomenuté, prebral súdom prvej inštancie zistený skutkový stav. Odvolací súd skonštatoval, že pokiaľ ide o skutočnosti právne rozhodné pre posúdenie žalobcami tvrdeného nároku, súd prvej inštancie vo vyčerpávajúcom rozsahu vykonal dokazovanie potrebné na posúdenie uplatneného nároku, výsledky dokazovania jednotlivo i vo vzájomných súvislostiach dôkladne a správne vyhodnotil, pričom i podľa odvolacieho súdu dospel k správnym skutkovým zisteniam, a preto v celom rozsahu zdieľal jeho právny záver vo veci, keď vec správne právne posúdil. S poukazom na ustanovenie § 387 ods. 2 Civilného sporového poriadku odvolací súd odkázal na správne a presvedčivé odôvodnenie písomného vyhotovenia preskúmaného rozsudku (porovnaj bod 7. rozhodnutia odvolacieho súdu). dovolací súd konštatuje, že odvolací súd rovnako ako súd prvej inštancie uplatnený nárok posúdil podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy a § 128 ods. 2 OZ (bod 8. a 9.).

14. Pokiaľ v bode 10. rozsudku poukázal aj na § 451 OZ, išlo o podporné doplnenie pre zdôraznenie

správnosti rozhodnutia súdu prvej inštancie. To však ešte neznamená, že založil svoje rozhodnutie na iných, nových právnych dôvodoch, než súd prvej inštancie a takýmto nesprávnym postupom došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces a k znemožneniu práva procesnej strany, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia (porovnaj aj 1Cdo/228/2019).

14.1. Na základe vyššie uvedeného je teda zrejmé, že nejde o tzv. prekvapivé rozhodnutie odvolacieho súdu ako sa mylne žalovaný domnieva.

15. V súvislosti s namietanou arbitrárnosťou rozhodnutia odvolacieho súdu najvyšší súd akcentuje, že samotná skutočnosť, že dovolateľ sa s právnym názorom všeobecného súdu nestotožňuje, nemôže viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti rozhodnutia odvolacieho súdu (napr. I. ÚS 188/06).

16. Z vyššie uvedených dôvodov dovolací súd uzatvára, že žalovaný neopodstatnene namietal dovolací dôvod v zmysle § 420 písm. f) CSP, preto dovolanie žalovaného zamietol ako nedôvodné (§ 448 CSP).

17. O náhrade trov dovolacieho konania rozhodne súd v základnom konaní, v ktorom rozhodne o výške nároku, keďže predmetom dovolacieho prieskumu bol medzitímny rozsudok.

18. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.